HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הניחא [א]לרבנן אדאמרי שנת חמשים אינה מן המנין אלא לרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן למה לי בשמיטין סגיא הא ודאי דלא כרבי יהודה ולא מנו א] שמיטין ויובלות והכתיב [1]מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך והוינן ב] בהו מקץ שבע שנים (א) והכתיב [2]ועבדך שש שנים ואמר רב נחמן בר יצחק שש לנמכר ושבע לנרצע ההוא בתוכחה כתיב וקאמר נביא השלחתם והכתיב [3]וישמעו וישלחו ב]אלא אמר ר' יוחנן גירמיה החזירן ויאשיה בן אמון מלך עליהן ומנא לן דהדור דכתיב [4]כי המוכר אל הממכר לא ישוב אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל אלא מלמד שהחזירן ירמיה ומנלן דיאשיה מלך עליהן דכתיב [5]ויאמר מה הציון הלז אשר אני רואה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים ג] על המזבח בית אל וכי מה טיבו של יאשיהו בבית אל אלא כשהחזירן ירמיהו יאשיהו מלך עליהם רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [6]גם יהודה שת קציר לך ד] בשובי שבות עמי: **מתני'** בבתי החצרים נותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה וכח יפה שבשדות ה] ונגאלין מיד וכל שנים עשר חדש כבתים ויוצאין ביובל ובגרעון כסף כשדות: **גמ'** תנו רבנן [7]על שדה הארץ יחשב הקישו הכתוב לשדה אחוזה מה שדה אחוזה יוצא ביובל ובגרעון כסף אף בתי החצרים יוצאין ביובל ובגרעון כסף אי מה שדה אחוזה אינה נגאלת בפחות משתי שנים אף בתי החצרים אינם נגאלים פחות משתי שנים ת"ל גאולה תהיה לו מיד הואיל ונתת להם כח יפה שבשדות וכח ו] שדה שבבתים יכול לא יצאו ביובל ת"ל וביובל יצא מאי קאמר אמר רב הונא לא נצרכא אלא למקדיש בית בבתי החצרים וגאלו אחר מיד הקדש ופגע בו יובל בשנה שניה למאי מדמית ליה אי לבתי ערי חומה מדמית ליה איחליט ליה ללוקח אי לשדה אחוזה מדמית ז] לכהנים נפקא להכי אצטריך וביובל יצא מתקיף לה רב זעירא מאי איריא גאלו אחר אפילו לא גאלו נמי א"ל ח] אביי(ה) שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון מנלן מבן לוי ט] מה בן לוי שיפה כחו בממכרו הורע כחו בהקדשו ישראל שהורע כחו בממכרו אין דין שהורע כחו בהקדשו והתם מנלן דתניא [8]ויצא ממכר שומע אני אפילו עבדיו מטלטליו ושטריו ת"ל בית ועיר אחוזתו מה ת"ל ממכר י] ממכריו יוצא בחנם ואין הקדש יוצא בחנם אלא בפדיון ופליגא דר' אושעיא דא"ר אושעיא הכל היו בכלל [9](ט)ונתן הכסף וקם לו כשפרט הכתוב בשדה אחוזה [10]והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' יא] שדה הוא דפרק ליה ונפקא לכהנים אבל הנך כדקיימי קיימי וביובל יצא למה לי אמר רב פפא לא נצרכא אלא למוכר בית בבתי החצרים ופגע בו יובל בשנה שניה למאי מדמית ליה אי לבתי ערי חומה מדמית ליה איחלט ליה ללוקח אי לשדה אחוזה מדמית ליה השלמה בעי להכי אצטריך וביובל יצא תניא כוותיה דרב הונא ותיובתא דרבי אושעיא (י) המקדיש בית בבתי החצרים הרי זה גואל מיד וגואלו לעולם גאלו גאחר מיד הקדש הגיע יובל ולא נגאל חוזר לבעלים ביובל:

מתני'

הניחא לרבנן. דפליגי עליה דר' יהודה [דאמרי] שנת חמשים אינה ממנין השמיטין אצטריך למימני יובלות כדקאמרת: **אלא לרבי יהודה דאמר שנת חמשים.** הויא שנת יובל ועולה נמי למנין שמיטה הבאה ל"ל למימני יובלות בשמיטין סגיא משבע לשבע שנים יעשו שמיטה לעולם שאין שנה מפסקת בנתיים ואין כאן שום טעות: **ודאי.** דקתני לעיל מנו שמיטין ויובלות בימי עזרא דלא כר' יהודה: **ולא מנו יובלות.** יב] בימי סנחריב: **והא כתיב.** בצדקיה: **מקץ שבע שנים תשלחו וגו' והוינן בה מקץ שבע שנים.** משמע לאחר שבע שנים שאף שנה שביעית יג] והא יד] כתיב ועבדך שש שנים: **שש לנמכר.** כדכתי' (שמות כא) שש שנים יעבד: **ושבע נרצע.** שהנרצע אינו יוצא עד היובל ואם נרצע ופגע יובל בשנה שמינית לרציעתו יוצא ביובל. אלמא בימי צדקיה הוה יובל ולצדקיהו בימי חורבן הבית טו] להוו כמה וכמה דורות אחר גלות סנחריב: **בתוכחה כתיב.** דקא מוכח להו ירמיה וקאמר להו השלחתם באותן שנים שהייתם חייבים לשלח: **דכתיב.** בימי צדקיהו כי המוכר אל הממכר לא ישוב דקאמר להו סופכם לגלות ויהא יובל בטל ולא יחזרו שדות לבעליהן: **אפשר יובל בטל.** משגלו שבט ראובן וגד ונביא מתנבא עליו וכו': **מה טיבו של יאשיהו בבית אל.** דהא קרא ביאשיהו כתיב כשהיה חוזר טז] לבער עבודת כוכבים שבארץ ישראל ובית אל של מלכי ישראל היתה ויאשיהו מלך יהודה מה טיבו בה: **קציר.** קצין דנו"ן מתחלפת ברי"ש כדכתיב נבוכד נצר ז) נבוכד ראצר ח): **מתני' בתי החצרים.** שאין להם יז] לעיירות חומה: **כח יפה.** כדמפרש נגאלין מיד ואין צריך להמתין שני שנים ביד הלוקח והיינו כבתים של ערי חומה: **ובגרעון כסף.** שמנכה לו הלוקח לפי שנים ששהו בידו כשדות דכתיב יח] (ויקרא כה) וחשב את שני ממכרו וגו': **גמ' על שדה הארץ יחשב.** בבתי החצרים כתיב: **ובגרעון כסף.** אם בא לגאלם קודם היובל: **מאי קאמר.** מהיכא תיתי דלא יצאו ביובל הלא הוקשו לשדה אחוזה ולמאי אצטריך וביובל יצא: **ופגע** יט] **יובל בשנה שניה.** ללקיחתו של זה שלקחה מן הגזבר: **ללוקח** כ] **הוי.** דהכי תניא לעיל גאלה אחר מיד הקדש הגיע היובל כא] ולא נגאלה היה חלוט לו: **לכהנים נפקא.** דהמקדיש שדה אחוזה וגאלה אחר יוצאה לכהנים ביובל. ולהכי נקט שנה שניה דאי פגע בשנה ראשונה לא אצטריך וביובל יצא דכי מדמית ליה לבתי ערי חומה אכתי לא איחלט ליה ונפיק ביובל דהא יש לו כח יפה שבשדות: **אפילו לא גאלו.** אחר נמי ליפוק מיד הקדש דהא כתיב וביובל יצא דלא אצטריך למכתב משום מכר הדיוט דהא אתקש לשדות: **בן לוי יפה כחו בממכרו.** שגואל מיד שדה מגרש עריהם ובתי ערי חומה גואלין לעולם ויוצאין ביובל כדאמר לקמן [ע"ב]: **הורע כחו בהקדישו.** שלא יוצא בלא פדיון כדמפרש לקמן: **ויצא ממכר.** אי הוה כתיב ואשר יגאל מן הלוים ויצא ממכר ביובל ולא הוה כתב בית הוה אמינא אפילו כב] שטרי ומטלטלין של לוי אם מכרן יוצאין לו כג] ביובל: **ופליגא דרבי אושעיא.** הא דאמר רב הונא לעיל מקדיש בית בבתי חצרים וגאלה אחר מיד הקדש יוצאה מידו וחוזרת לבעלים ביובל פליגא אדרבי אושעיא: **בכלל ונתן הכסף וקם לו.** שהלוקח כלום מיד הקדש יקום המקח בידו לעולם: **כשפרט לך הכתוב.** בגואל שדה אחוזה של אחרים מיד הקדש דיוצאה מידו ומתחלקת כד] האי הוא דאפקיה רחמנא בהדיא מכלל ונתן הכסף וקם לו: **אבל הנך.** בתי החצרים כדקיימי קיימי בכלל וקם לו ולא נפקא כה] מידא דלוקח: **וביובל יצא.** לרבי אושעיא ל"ל: **השלמה בעי.** להשלים לו שנה אחת משתי שנים שהיא ראויה לשהות ביד לוקח כדתניא לעיל בריש פירקין [כט:] אכלה שנה אחת לפני היובל משלימין לו שנה אחרת לאחר היובל: **תניא כוותיה דרב הונא** גרסינן. כרב הונא דאמר לעיל מקדיש בית בבתי החצרים וגאלה אחר מיד כו] מקדיש יוצאה לבעלים ביובל: **ותיובתא דרבי אושעיא.** דאמר כדקיימי קיימי בידא דלוקח: **וגואלו לעולם.** ואפילו גאלה אחר גואלה מידו ולא הויא כשדה אחוזה דכתיב בה [ויקרא כז] לא יגאל עוד: **גאלה אחר מיד הקדש והגיע יובל ולא גאלה.** מקדיש מידו חוזרת לו בחנם:

מתני'

אלא מלמד שהחזירן ירמיה ויאשיה מלך עליהם. ותימה שהרי אחרי שהחזירן ירמיה לא עמדו בארץ קודם חורבן כ"א ל"ו שנה כדפרישית לעיל בפ"ב (דף יג:) וא"כ לא הגיעו עד היובל והיאך נוכל למצוא וישמעו וישלחו וי"ל דנוכל למצוא אותם עבדים שהיו להם קודם שגלו והא דפריך לעיל והכתיב וישמעו וישלחו עיקר הפירכא מדכתיב (ירמיה לד) וישמעו כל השרים וכל העם אשר באו בברית משמע שנכנסו בברית לשלח עבדיהם חפשים ביובל כשיגיע היובל:

הן

מסורת הש"ס

א) ר"ה ט. נדרים סא. לעיל יב:, ב) מגילה יד:, ג) [עי' רש"י סנהדרין קי:], ד) [לעיל כג: ב"ק לג:], ה) [ע' תוספות מגילה ג. ד"ה וילן ובשאר דוכתי כמו שנרשם שם בצדו], ו) [תוספתא פ"ה ה"ו], ז) [דניאל ב], ח) [ירמיה כא],

◆

מוסף רש"י

שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. שנת היובל ושנה ראשונה של שמיטה (ר"ה ט.) שנת היובל היא מיובל שעבר ומונין אותה שנה אחת ליובל הבא (לעיל כד: וכעי"ז לעיל יב:). **שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון.** גזירה שמא יאמרו הקדש גמור יוצא לחולין בלא פדיון (ב"ק לג:).

◆

שינויי נוסחאות

א] ולא מנו יובלות [תיבת שמיטין ואות ו' נמחק] (ש"מ), ב] והוינן בה (ש"מ), ג] הדברים [האלה] אשר עשית על (ש"מ וכ"ה בהג' ר"י פיק), ד] קציר לך. ס"א אל תקרי קציר אלא קצין (ש"מ), ה] בסדר המשנה נגאלין, ו] וכח יפה שבבתים (ש"מ), ז] מדמית ליה לכהנים (ש"מ), ח] מתוך פרש"י דלעיל כג: ד"ה דרבי אבהו מוכח דגרסתו א"ל רבי אבהו שלא יאמרו, ט] לוי ומה בן לוי (ש"מ), י] ממכר ממכרו יוצא בחנם ואין הקדשו יוצא בחנם (ש"מ), יא] לה' כשדה החרם שדה הוא דפרק ליה אחר נפקא ליה לכהנים (ש"מ), יב] בס"א: מימי, יג] שביעית בכלל והא (ש"מ), יד] והתם ל"ק, טו] הבית הוה דהוו (ש"מ), טז] חוזר מלבער (ש"מ), יז] התיו"ט הגיה שאין להם חומה כעיירות, יח] דכתיב בהו וחשב (ש"מ), יט] ופגע בו יובל (ש"מ), כ] תיבת הוי נמחק (ש"מ), כא] הגיע יום י"ב חודש, רש"ש, כב] אפילו שטריו (ש"מ), כג] לו לעולם ביובל (ש"מ), כד] ומתחלקת לכהנים האי (ש"מ), כה] נפקא מידו דלוקח (ש"מ), כו] מיד הקדש יוצאה (ש"מ),

◆

שיטה מקובצת

רש"י ד"ה קציר כו' קצין. גליון. ונראה לפרש גם יהודה שת קציר לך כלומר שבא סופה כמו דאת אמר (יואל ד יג) שלחו מגל כי בשל קציר, פי' גם יהודה בא סופה וגלו בשובי שבות עמי עשרת השבטים גלתה יהודה וגלו גם הם עמהם. הרא"ש ז"ל:

◆

רבינו גרשום

[**הניחא** לרבנן. אצטריך למימני יובלות כדי לקדש שמיטה בזמן: **אלא** לר' יהודה דאמר. דעולה נמי לכאן ולכאן ליובל ולמנות ממנה א' ב' ג' ד' עד ז': למה לי. למימני יובלות בשמיטין סגיא: **הא** ודאי. דתני אף ביאתן בימי עזרא מנו יובלות **דלא** כרבי יהודה דלר' יהודה לא אצטריך ולא מנו שמיטין ויובלות מאחר שגלו שבט ראובן ושבט גד: והוינן בה מקץ **שבע** שנים **תשלחו** מקץ שש שנים תשלחו מבעי ליה לסוף שש דהיינו ועבדך שש שנים: **ואמר רב נחמן בר יצחק.** (ועבדך שש שנים) שש שנים לנמכר כדכתיב כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובתחילת שביעית יצא לחפשי והאי דקאמר מקץ שבע שנים תשלחו היינו שבע לנרצע שדינו של נרצע לעבוד עד יובל ואם נרצע שהיו שבע שנים עד קודם ליובל דהיינו דמקץ שבע שנים יוצא ביובל אלמא דליובלות נמי הוו מנו מאחר שגלו שבט ראובן וגד: אמר לך תנא. **ההוא** דכתיב מקץ שבע תשלחו **בתוכחה כתיב** דקאמר להו נביא בתמיהא דרך תוכחה השלחתם כלומר וכי קיימתם מקץ שבע שנים תשלחו ולא שהיה יובל נוהג והכתיב וישמעו וישלחו. אלמא דהוה נהיג יובל: **אלא א"ר יוחנן** ירמיה החזירן. לשבט ראובן וגד **ויאשיה** מלך עליהן הילכך מנו שמיטין ויובלות: **ומנא** לן דהדור. [illegible] נגאלין בגרעון כסף כשדות ואין דומין לשדות שהשדות אינו רשאי לגאול אלא לאחר שתי שנים ואלו נגאלין

רבינו גרשום (המשך)

[אפילו] מיד: **גמ': ת"ל גאולה תהיה לו מיד.** כדין בתי ערי חומה: [**יכול לא יצאו ביובל**] **מאי קאמר.** אדרבה כיון דיפה כוחן דינם שיצאו ביובל: [**ופגע בו יובל בשנה שניה.** שגאלו]: **למאי מדמית ליה.** האי בית: **אי** לבתי ערי חומה מדמית ליה איחלט ליה ללוקח. זה שגאלה מיד הקדש שהרי הוחלטה לו לאחר י"ב חדש כדאמרן לעיל גאלה אחר מיד הקדש הגיע יום י"ב חדש ולא נגאלה היה חלוט לו: **ואי לשדה אחוזה מדמית ליה לכהנים נפקא.** שהרי גאלה אחר וכדאמרינן בפרקין דלעיל ואם מכרה גזבר לאחר לא יגאל אלא יוצאת לכהנים דכתיב והיה השדה בצאתו ביובל לכהן תהיה: **להכי אצטריך וביובל יוצא.** דהדרה לבעלים: **אפילו לא גאלו אחר נמי.** יוצא לבעלים אם הקדישן דהא כתיב וביובל יצא]: **א"ל אביי.** אם לא גאלה אחר אינה יוצאה לו גזירה **שלא** יאמרו [הקדש יוצא בלא פדיון]: ומנלן. דאינה יוצאה בלא פדיון מבן לוי [**שיפה כוחו בממכרו** כדתנן לקמן הכהנים והלוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם **הורע** כוחו בהקדשו כדאמרינן לקמן דאינו יוצא בלא פדיון ישראל **שהורע כוחו בממכרו** שאינו גואל אלא לאחר ב' שנים]: והתם מנלן. דאין הקדשו של בן לוי יוצא בלא פדיון: **דתניא ואשר יגאל מן הלוים ויצא ממכר** בית ועיר אחוזתו ביובל: **שומע אני.** [שאפילו מכר עבדיו ושטריו ומטלטליו שחוזרין ביובל]: **ת"ל בית ועיר** [**אחוזתו**] שהם קרקע למעוטי הני: **א"כ מה ת"ל** ממכר דמשמע כל ממכר. לא להכי כתיב אלא להכי ממכרו [של קרקע] הוא **דיוצא** [**בחנם**] ביובל אבל הקדישו אפילו קרקע **אין יוצא** בחנם בלא פדיון וכ"ש הקדשו של ישראל שאינו יוצא מהקדש בלא פדיון: [והאי דקאמר רב הונא דמקדיש בית בבתי ערי חצרים וגאלו [illegible]

יובל ולא נגאל דחוזר לבעלים ביובל. היינו תיובתא דרבי אושעיא ביובל. דקאמר אבל הנך דקיימי קיימי דלא הדרי ביובל:

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"י מהלכות שמיטה ויובלות הל' ז וע' בהשגות וכו"מ:

נא ב מיי' שם פי"ב הלכה י:

נב ג מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ז:

◆

תורה אור השלם

1. מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תְּשַׁלְּחוּ אִישׁ אֶת אָחִיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר יִמָּכֵר לְךָ וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם: ירמיה לד יד
2. כִּי יִמָּכֵר לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ: דברים טו יב
3. וַיִּשְׁמְעוּ כָל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בַבְּרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיְשַׁלֵּחוּ: ירמיה לד י
4. כִּי הַמּוֹכֵר אֶל הַמִּמְכָּר לֹא יָשׁוּב וְעוֹד בַּחַיִּים חַיָּתָם כִּי חָזוֹן אֶל כָּל הֲמוֹנָהּ לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ בַּעֲוֹנוֹ חַיָּתוֹ לֹא יִתְחַזָּקוּ: יחזקאל ז יג
5. וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוּן הַלָּז אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַנְשֵׁי הָעִיר הַקֶּבֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּא מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל הַמִּזְבַּח בֵּית אֵל: מלכים ב כג יז
6. גַּם יְהוּדָה שָׁת קָצִיר לָךְ בְּשׁוּבִי שְׁבוּת עַמִּי: הושע ו יא
7. וּבָתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לּוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא: ויקרא כה לא
8. וַאֲשֶׁר יִגְאַל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמְכַּר בַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הִוא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא כה לג
9. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט
10. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַיְיָ כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוינן בהו מקץ שבע שנים והדר כתיב: